

بررسی باستان شناختی شهرستان زاهدان

شناسنامه عمومی آثار باستانی و تاریخی - فرهنگی

شماره اثر (GPS): 002

کد - شماره: Z-MI - 002

نام اثر: ساختمان قدیم پست میرجاوه

تاریخ بررسی: زمستان ۱۳۸۹

I: موقعیت

(۱) روستا: شهر میرجاوه بخش: میرجاوه دهستان: شهرستان زاهدان استان: سیستان و بلوچستان

(۲) موقعیت در مکان نگار GPS :

E: 61° 27' 15.7" N: 29° 01' 07.3" UTM: 41 R 349473 3211043

(۳) نشانی : شهر میرجاوه، خیابان فرخی سیستانی، روبروی ایستگاه راه آهن

(۴) ابعاد اثر (متر) طول: ۱۷ عرض: ۱۶ مساحت (متر مربع): ۲۷۲

(۵) ارتفاع (متر) از سطح زمین های اطراف: ۶ ارتفاع از سطح دریا: ۸۴۰

(۶) عوارض و ساختارهای همجوار: ساختمان اداری پست فعلی میرجاوه

II: اطلاعات کلی

(۱) نوع اثر: تپه و محوطه ☐ غار / پناهگاه صخره‌ای ☐ گورستان ☐ بنا ☒

بافت باستانی و تاریخی - فرهنگی ☐ معماری صخره‌ای ☐ سنگ نگاره ☐ کتیبه ☐

مجموعه باستانی و تاریخی/فرهنگی ☐ تأسیسات آبی ☐ نقش برجسته ☐ معدن ☐

(۲) گاهنگاری: دوران سنگ ☐ آغاز نگارش ☐ تاریخی ☐ اسلامی ☒

(۳) وضعیت مالکیت اثر: خصوصی ☐ عمومی ☐ دولتی ☒ وقفی ☐

(۴) وضعیت ثبت ملی: نشده ☐ شده ☒ شماره ثبت: ۲۳۹۴

(۵) وضعیت تعیین حریم: نشده ☐ شده ☒

(۶) نوع نقشه تهیه شده: کروکی ☒ متر و تراز ☐ دستگاه نقشه برداری ☐

(۷) اقلیم: نیمه بیابانی

(۸) زیر ساخت: خاک - رسی

(۹) آسیب شناسی

این اثر مرمت شده و هم اکنون محل دفتر یگان پاسداران میراث فرهنگی میرجاوه است

(۱۰) اطلاعات شفاهی (گفتگو با اهالی):

(۱۱) پیشنهادات و ملاحظات:

(۱۲) کروکی اثر در منطقه: نقشه شماره (۲۷)

کد شناسایی و شماره اثر (GPS) : Z-MI-002

به لاتین: Post-e Ghadim-e Mirjāveh

نام اثر: پست قدیم میرجاوه

موقعیت جغرافیایی اثر: این اثر در استان سیستان و بلوچستان، شهرستان زاهدان، بخش میرجاوه، در شهر میرجاوه؛ خیابان فرخی سیستانی، جنب اداره پست فعلی، روبروی ایستگاه راه آهن میرجاوه واقع شده است. (نقشه / کروکی شماره : ۲۷)

محیط طبیعی اثر: این اثر در مرکز شهر میرجاوه واقع شده است. شهر میرجاوه در میان دشتی وسیع بنا شده که از شمال و شمال غرب به رشته کوه‌هایی کم ارتفاع حذفاصل ایران و پاکستان محدود می‌شود. شهر میرجاوه در یک منطقه نیمه بیابانی واقع شده است که فاقد رودخانه دائمی و فصلی بوده و آب شهر از قنات و چاه تأمین می‌شود. پوشش گیاهی منطقه عبارت است از نخلستان‌های محدود اطراف چشمه‌ها و درختان اکالیپتوس و گز. اراضی کشاورزی محدود بوده و آب مصرفی آنها از قنات و چشمه‌های اندک تأمین می‌شود.

شرح اثر: این اثر عبارت است از یک دو ساختمان در یک حیاط. ساختمان اصلی عبارت است از یک ساختمان یک و نیم طبقه که همزمان با احداث خط آهن، کوپته (پاکستان) - میرجاوه - زاهدان، توسط قوای انگلیسی در اواخر قاجار و اوایل پهلوی همزمان با احداث چند بنای اداری دیگر از جمله ساختمان شهربانی، راه آهن، و گمرک ساخته شده است. ساختمان پست قدیم میرجاوه ساختمانی است کوچک به شکل مربع به ابعاد ۱۶×۱۷ متر و ارتفاع ۶ متر از سطح زمین و مساحتی بالغ بر ۲۷۲ متر مربع و زیربنای ۳۲۰ متر مربع که در زمینی به مساحت ۹۲۰۰ متر ساخته شده است. بنا از یک طبقه همکف اصلی و یک نیم طبقه زیر شیروانی تشکیل شده است. سبک ساختمان ترکیبی است از معماری غربی و بومی منطقه و نمای ورودی اصلی آن دارای یک رواق با ستون‌های حمال چوبی ساده است. پنجره‌های بنا به مانند معماری بومی سراسر منطقه، به واسطه گرمای هوا و گرد و غبار کوچک بوده و به شکل مستطیل هستند. در بخش فوقانی پنجره‌ها نیز روزنه‌هایی برای تهویه هوا ایجاد شده است. ضخامت دیوارها به خاطر تفاوت شدید دما در زمستان و تابستان و طول شبانه روز ضخیم بوده و ضخامت آنها بین ۴۰ تا ۵۰ سانتیمتر متغیر است. اتاق‌های اصلی بنا دارای اجاق (شومینه) با دودکش- های تعبیه شده در دیوار برای تأمین گرما در زمستان هستند. ساختمان مجموعاً دارای ۱۱ فضا یا اتاق است که عبارتند از: یک سالن مرکزی، ۴ اتاق بزرگ و ۶ اتاق کوچک. سالن اصلی دارای سه ستون چوبی بوده و ارتفاع

آن ۵/۵ متر است. نمای شمالی، نمای اصلی و ورودی بناست که با یک تراس و نرده بندی چوبی جلوه زیبایی به بنا بخشیده است.

ساختمان شماره ۲: در فاصله ۶ متری گوشه جنوب غربی ساختمان اصلی؛ یک بنای کوچکتر وجود دارد که با توجه به وجود اجاق در آن، آشپزخانه بنا محسوب می‌شده است. این بنا با احتساب رواق چوبی ورودی بنا دارای ابعادی به طول ۷، عرض ۵ و ۳ متر ارتفاع و متشکل از یک اتاق است.

مصالح: مصالح به کار رفته در ساخت بنا عبارتند از: سنگ - آجر، چوب و فولاد. به جز سکوی بنا که ارتفاعی کمتر از یک متر دارد و با سنگ بسته شده است تمام بدنه ساختمان و دیوار اتاق‌ها از آجر ساخته شده است. برای سقف بنا از تراورس (تیرهای فولادی مورد استفاده بین ریل‌های خط آهن) که با پیچ و مهره به هم متصل شده‌اند و الوارهای چوبی استفاده شده است. این بنا فاقد هر گونه تزئیناتی اعم از بیرونی و داخلی است.

گاهنگاری و پیشینه ساخت اثر: میرجاوه از شهرهای سوق الجیشی استان و کشور است که دروازه ورود شبه قاره و پاکستان به ایران و اروپا محسوب می‌شود. در اواخر قاجار و اوایل پهلوی این منطقه تحت سیطره نیروهای انگلیسی بود و برای انتقال نیرو و تجهیزات و دسترسی آسان بین این مناطق اقدام به احداث خط آهن کویته- میرجاوه -زاهدان نمودند. این خط آهن در سال‌های ۱۹۱۸-۱۹۱۹ میلادی برابر ۹۸-۱۳۹۷ شمسی احداث شده و روستای کوچک میرجاوه کم کم رو به توسعه و رشد گذاشت و به مرکزی مهم برای تجارت و ارتباطات تبدیل شد. با احداث خط آهن، ساختمان‌های اداری متعددی در شهر احداث شد که از جمله آنها می‌توان به ساختمان حاضر (پست میرجاوه)، گمرک، شهربانی و راه آهن اشاره نمود. ساختمان پست مدتی بعد از زمان ساخت به عنوان مهمانسرا از آن استفاده می‌شده است. همزمان با ساخت ایستگاه جدید راه آهن که روبروی این اثر واقع شده، ساختمان جدید پست نیز در کنار ساختمان پیشین آغاز شد و از آن تاریخ به بعد ساختمان قدیم پست به عنوان محل زندگی کارکنان پست استفاده شد. این بنا در سال ۱۳۷۸ به شماره ۲۳۹۴ در فهرست میراث ملی کشور به ثبت رسیده و در چند سال اخیر به میزان قابل قبولی از سوی میراث فرهنگی سیستان و بلوچستان مرمت شده و هم اکنون نیز از آن به عنوان دفتر یگان پاسدارن میراث فرهنگی و دفتر میراث فرهنگی میرجاوه استفاده شده و در تملک سازمان میراث فرهنگی استان می‌باشد.

▼ نمای عمومی ساختمان اصلی / دید از غرب

▲ نمای عمومی ساختمان اصلی / دید از شرق

ساختمان سرایدار (انبار؟) بنا

